

Regeringskansliet, Klimat- och
näringslivsdepartementet samt sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare
Miljöprövningsenheten
Osman Djibril

Ert datum
2025-01-09

Er beteckning
KN2024/02514

Vårt tjänsteställe, handläggare
HKV FST JUR OFR
Stefan Ulfswärd

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Försvarsmaktens remissvar över betänkandet Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem (SOU 2024:89)

Försvarsmakten tillstyrker i huvudsak förslagen i betänkandet, men lämnar nedan vissa medskick och synpunkter inför den fortsatta beredningen.

Skälen för Försvarsmakten ställningstagande

Övergripande synpunkter

Försvarsmakten delar den problembild som förmedlas i betänkandet och instämmer i bedömningen att en övergång till ett auktionsbaserat tilldelningssystem vid etablering av vindkraft till havs är den mest ändamålsenliga lösningen för att tillvarata de skilda intressen som behöver beaktas vid etablering av vindkraft till havs. Med anledning av de brister som föreligger i nuvarande ansökningssystem anser dock Försvarsmakten att det föreligger starka skäl att låta det nya auktionssystemet få genomslag så snart det är möjligt.

Försvarsmakten bedömer att det system som föreslås torde ha förutsättningar att omhänderta de intressen som Försvarsmakten och övriga myndigheter inom totalförsvarets militära del har att värna samt hantera information med koppling till försvarsintresset, vilken ofta omfattas av sekretess och säkerhetsskydd. För att detta ska uppnås ställs emellertid särskilda krav på de arbetssätt och metoder som auktionsmyndigheten och regeringen tillämpar.

Försvarsmakten anser vidare att det med hänsyn till försvarsintressets betydelse och snabba omvärldsförändringar föreligger ett behov av att tydligare klargöra försvarsintressets särställning vid avvägningar i enlighet med riksintressesystemet samt under vilka förutsättningar ett utpekande från regeringen kan ändras eller

(SUL)

återkallas med hänsyn till förändrade omständigheter. Det finns även behov av att betona vissa aspekter gällande tilldelningsförfarandets utformning samt behovet av villkor till skydd för samhällsviktig infrastruktur.

Övergång till ett auktionssystem (avsnitt 5-6)

Med hänsyn till bristerna i det nuvarande öppna ansökningssystemet för havsbaserad vindkraft anser Försvarsmakten att det är angeläget att ett nytt system för etablering av vindkraft till havs träder i kraft och ges praktisk effekt så snabbt som möjligt. Det är vidare av betydelse att det nu gällande systemet inte medför ökade administrativa kostnader för bolag och myndigheter. Utredningen konstaterar i sin omvärldsanalys att den typ av öppna ansökningssystem som Sverige tillämpar medför stora kostnader avseende utredning, projektering och beslutsfattande. Samtidigt har en försvinnande liten del av den vindkraft som har etablerats i jämförbara europeiska länder etablerats med stöd av den typ av öppna ansökningssystem som tillämpas i Sverige. Detta talar för att det ligger både i vindkraftsindustrins och statens intresse att den typen av system inte ges en vidare tillämpning än nödvändigt i avvaktan på att ett nytt system kan träda i kraft.

Försvarsmakten har visserligen förståelse för de argument som framförs i utredningen till stöd för att de tillstånds- och ansökningsprocesser som har påbörjats före tidpunkten då ett nytt system för etablering av vindkraft till havs är på plats ska handläggas i enlighet med nu gällande system. Det föreligger enligt Försvarsmakten emellertid risk för att beslut som fattas under övergångsperioden medför inlåsningar som kan hindra en effektiv planering och etablering av havsbaserad vindkraft enligt det nya system som föreslås i betänkandet. Vilka följder och effekter den föreslagna ordningen får kommer emellertid till stor del avgöras av hur myndigheter och i slutändan regeringen väljer att hantera de ansökningar om etablering av havsbaserad vindkraft som ska avgöras innan det nya systemet träder i kraft.

Med anledning av det ovan framförda anser Försvarsmakten att det finns skäl att se över om det är ändamålsenligt att i enlighet med förslaget i betänkandet låta samtliga inkomna ansökningar som påbörjats innan det nya systemets ikraftträdande prövas i enlighet med nuvarande system.

Auktionssystemet (avsnitt 7-8)

Som anges ovan tillstyrker Försvarsmakten förslaget att övergå till ett auktionssystem för etablering av havsbaserad vindkraft. Försvarsmakten tillstyrker även huvuddragen gällande utformningen av detta system. Försvarsmakten lämnar dock följande synpunkter.

Auktionsmyndigheten

Försvarsmakten delar utredningens bedömning att det både ur ansvars- och effektivitetssynpunkt är av betydelse att auktionsförfarandet åvilar en utpekad myndighet och att ansvaret inte fördelas över flera olika myndighetsaktörer. Försvarsmakten har även förståelse för att utredningen, med anledning av den översyn av nuvarande myndighetsstruktur inom energiområdet som pågår, har valt att inte utreda eller ge förslag på vilken myndighet inom den nuvarande myndighetsstrukturen som lämpligen ska tilldelas uppdraget som auktionsmyndighet.

Av utredningen framgår dock att havsplanerna ska utgöra ett betydelsefullt underlag för regeringen vid utpekande av områden som är lämpliga för etablering av vindkraft. Försvarsmakten delar den bedömningen och betonar därför betydelsen av den samordnande havsplaneringen, vilken innebär att försvarsintresset beaktas på ett adekvat sätt. Försvarsmakten ser fördelar med att den myndighet som får i uppdrag att vara auktionsmyndighet också har ett betydande inflytande över havsplanernas utformning. För Försvarsmaktens del är även förmågan att hantera sekretessbelagda och säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av största betydelse.

Arbetssätt och metod vid utpekande av områden

Försvarsmakten delar utredningens bedömning att auktionsmyndigheten lämpligen bör bära huvudansvaret för att inledningsvis bereda ärenden om utpekande av områden för etablering av havsbaserad vindkraft. I det ligger även ett ansvar att utarbeta en lämplig process och metod för uppdraget. I beredningen ingår bland annat att samverka med berörda aktörer och myndigheter samt inhämta det beslutsunderlag som krävs för att kunna göra en bedömning av områdets lämplighet.

Försvarsmakten anser emellertid att det, som framgår av utredningen, är av stor vikt att den slutliga beredningen sker inom Regeringskansliet. Det kan föreligga nödvändiga underlag och uppgifter som med hänsyn till sin beskaffenhet inte är lämpliga att dela med någon annan myndighet. En sådan ordning skulle även följa den nuvarande ordningen för beredning av ärenden gällande havsbaserad vindkraft inom Sveriges ekonomiska zon samt inom territorialhavet som överlämnas till regeringen med stöd av 21 kap. 7 § miljöbalken. De skäl som tidigare ansetts motivera en sådan ordning gäller enligt Försvarsmakten alltså.

Med anledning av det framförda är det av stor betydelse för Försvarsmakten att auktionsmyndigheten utarbetar metoder och arbetssätt som på ett tillfredsställande sätt kan omhänderta den information som kommer att utgöra del av beslutsunderlaget. Den praktiska tillämpningen av metodval, tekniska sambandssystem och samrådsprocesser blir därför av stor betydelse för Försvarsmakten.

*Uttekande av områden (avsnitt 8 och 14)*Uttekande av områden i förhållande till 3 och 4 kap. miljöbalken

Utredningen föreslår att det i 2 kap. 5 § i den föreslagna nya lagen om havsbaserad vindkraft anges att regeringens utpekande av områden lämpliga för etablering av vindkraft innebär att det är slutligt avgjort att riksintresset vindkraftsbruk har företräde framför andra riksintressen inom området. Vid koncessionsgivningen och tillståndsgivningen ska auktionsmyndigheten respektive tillståndsmyndigheten således vara bundna av den bedömningen i fråga om avvägning mellan olika riksintressen som regeringen har gjort.

Försvarsmakten har förståelse för att ett utpekande från regeringen av områden lämpliga för etablering av vindkraft till havs i någon mån måste innebära ett slutligt avgörande av frågan vilket riksintresse som ska ha företräde inom området. Det framgår vidare i avsnitt 14.1.2 i utredningen att de andra modeller som har övervägts inte har anses lämpliga.

Av utredningen går att utläsa att avvägningen mellan olika motstridiga riksintressen ska ske på samma sätt hos regeringen som hos andra beslutsinstanser, i andra ärenden enligt miljöbalken och plan och bygglagen (2010:900). Detta innebär att totalförsvarsintresset även vid regeringens prövning ska ges företräde vid avvägning mellan olika motstående riksintressen, i enlighet med 3 kap. 10 § miljöbalken. Försvarsmakten anser emellertid att skälen som ligger till grund för formuleringen i 3 kap. 10 § första stycket andra meningen miljöbalken och som även framgår av förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45, del 2 s. 35) behöver ges ett betydligt klarare uttryck än som följer av utredningen. Vidare anser Försvarsmakten att det finns skäl att ifrågasätta om den föreslagna formuleringen i 2 kap. 5 § i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i sig är förenlig med 3 kap. 10 § första stycket andra meningen miljöbalken. Försvarsmakten anser att det finns skäl för bedömningen att den föreslagna förändringen även kan kräva ett förtydligande kopplat till 3 kap. 10 § miljöbalken.

Återtagande av utpekande till följd av förändrade förhållanden

Utredningen berör i avsnitt 14.1.2 i vilken mån regeringen har möjlighet att återkalla ett utpekande vid förändrade förutsättningar. Bland annat nämns situationen att Sveriges säkerhetspolitiska läge väsentligt har förändrats sedan regeringens beslut om utpekande. Utredningen påtalar att i en sådan situation har regeringen alltid frihet att ompröva tidigare fattade beslut.

Möjligheten att ompröva och återkalla tidigare beslut om utpekande med hänsyn till förändrade säkerhetspolitiska förhållanden eller andra förändrade omständigheter är av stor betydelse för Försvarsmakten. Under den senaste 15-årsperioden har betydande förändringar av Sveriges säkerhetspolitiska läge skett. Det är en

utveckling som har accentuerats ytterligare bland annat i och med Rysslands invasion av Ukraina, Sveriges inträde som allierad i Nato och ställning som part i avtalet om fördjupat försvarssamarbete med USA (DCA-avtalet). Försvarsmakten påtalar att den typen av snabba omvärldsförändringar kan ske även framgent. I ett sådant läge kan det uppkomma situationer då det finns skäl att ändra tidigare gjorda bedömningar av ett utpekats områdes lämplighet. Försvarsmakten anser därför att det behöver tydliggöras att ett återkallande av ett utpekande är möjligt, att ett återkallande innebär att koncession inte får meddelas och, om en koncession har meddelats, att tillstånd inte får ges med stöd av utpekandet.

Tilldelningsförfarandet (avsnitt 9)

Möjlighet att påverka tilldelningen

I utredningen finns utförliga resonemang gällande tilldelningsförfarandets utformning och de villkor som regeringen respektive auktionsmyndigheten kan uppställa vid tilldelning av koncession för etablering av havsbaserad vindkraft. Försvarsmakten delar de slutsatser som utredningen gör avseende behovet av möjligheter att påverka tilldelningen samt att medge avsteg från tillämplig EU-lagstiftning gällande koncessioner med hänsyn bland annat till Sveriges säkerhetsintressen.

Försvarsmakten påtalar särskilt att det föreligger tydliga behov av att kunna påverka och utforma tilldelningen på ett sådant sätt att Sveriges säkerhetsintressen kan tillvaratas. I likhet med vad som angivits ovan är det därför av stor betydelse att de processer som utarbetas inom ramen för tilldelningsförfarandet är utformade på ett sådant sätt att de möjliggör för beslutsmyndigheterna att tillvarata och beakta information och bedömningar från berörda myndigheter på ett adekvat sätt.

Skydd mot infrastruktur

Försvarsmakten konstaterar att det av kommittédirektivet bland annat framgår att det i utredningen ska ”analyseras hur frågan om svenska säkerhetsintressen bör hanteras i prövningen [bl.a. med hänsyn till att] flera stater har utvecklat en förmåga till operationer som hotar sådan känslig infrastruktur”.

Försvarsmakten anser inte att utredningen i tillräcklig utsträckning har berört dessa frågor och vill därför i sammanhanget påtala att hot och händelser mot kritisk undervattensinfrastruktur har ökat i svenskt havsområde och närområde sedan utredningens tillsättning. Vidare har Sverige sedan utredningen tillsattes blivit allierad inom Nato, som prioriterar skydd för undervattensinfrastruktur.

Försvarsmakten anser därför att det finns skäl att svenska säkerhetsintressen ges ytterligare fokus i den fortsatta beredningen av förslaget liksom betydelsen av att tilldelnings- och koncessionsvillkor preciserar verksamhetsutövarens ansvar för att förebygga skadlig inverkan på etablerad infrastruktur, ansvar för övervakning

samt skyldighet att rapportera incidenter och avvikelser till berörda myndigheter. Försvarsmakten anser vidare att det finns skäl att överväga behov av fondering av medel för upprätthållande av reparationsberedskap för kritisk infrastruktur, i syfte att samhällsviktiga funktioner ska kunna upprätthållas i såväl fred som vid höjd beredskap och krig (se tidigare inlämnad skrivelse från Försvarsmakten, ref. FM2024-1870:3).

I beredningen av detta remissvar har handläggare Anton Arnesson, ledningssystemofficer Arne Präckel, spektrumstrateg Lena Liman samt kommunikatör Sara Perhat deltagit.

Detta remissvar har fastställts av stf chefsjurist Helene Arango Magnusson . I den slutliga handläggningen har, chefsjurist Carin Bratt, processledare Gill Hermansson Wolff, sektionschef Annika Grahn, stabschef Hampe Klein och, som föredragande deltagit försvarsjurist Stefan Ulfswärd.

Arango Magnusson, Helene

tjf chefsjurist

Handlingen är fastställd i Försvarsmaktens elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Sändlista inom myndigheten

HKV FST GEN

HKV FST STÖD

HKV FST KOMM

HKV FST CIO

HKV OPL

GKV FST STAB ÖB/GD STÖD

Sändlista utanför myndigheten

Regeringskansliet, Försvarsdepartementet

Försvarets radioanstalt